مقاله رویداد

گزارش برگزاری اولین کنگرهٔ ملی طب ایرانی در خرداد ۱۴۰۳

روشنک مکبری‌نژاد[الف]، نفیسه حسینی یکتا[الف]، آزاده زارعی[ب*]، حسین رضایی‌زاده[ب]

[الف] گروه طب ایرانی، دانشکدهٔ طب ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
[ب] گروه طب ایرانی، دانشکدهٔ طب ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

تاریخ دریافت: آبان ۱۴۰۳
تاریخ پذیرش: آبان ۱۴۰۳

امروزه یکی از شاخص‌های پویایی و جریان علمی در دنیای دانشگاهی، برگزاری کنگره‌های سالانهٔ رشته‌های تخصصی توسط انجمن‌های علمی آنهاست، که اصلی‌ترین فضای تعامل علمی و صنفی متخصصان مربوطه بوده و به نوعی مهم‌ترین رویداد سالیانهٔ یک رشته و انجمن علمی آن تلقی می‌شود. متأسفانه از زمان تأسیس رشتهٔ طب ایرانی و متعاقب آن تأسیس انجمن علمی طب سنتی در سال ۱۳۸٦ تا کنون چنین کنگره‌ای توسط انجمن علمی طب سنتی ایران برگزار نشده بود؛ لذا اولین کنگرهٔ ملی طب ایرانی به همت هیئت‌مدیرهٔ دورهٔ پنجم انجمن علمی طب سنتی ایران و با حمایت دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت و همکاری ستاد توسعهٔ اقتصاد دانش‌بنیان گیاهان دارویی و طب سنتی معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، سازمان نظام پزشکی کشور و دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور به‌مدت ۳ روز از تاریخ ۹ تا ۱۱ خرداد ۱٤۰۳ در مرکز همایش‌های بین‌المللی رازی در تهران برگزار شد.

مهم‌ترین هدف از برگزاری این کنگره، که توسط انجمن علمی طب سنتی برگزار شد، معرفی و توسعهٔ صحیح و منطقی مکتب طب ایرانی دانشگاهی به جامعهٔ علمی کشور به دور از افراط و تفریط، شبکه‌سازی علمی بین متخصصان طب و داروسازی سنتی با سایر متخصصان علوم پزشکی، شناسایی صاحبان صنایع مرتبط با تجهیزات طب سنتی و گیاهان دارویی و ایجاد ارتباط بیشتر و بهتر دانشگاه و صنعت جهت طراحی پژوهش‌های محصول‌محور در راستای رفع نیازهای جامعه و همچنین معرفی پیشرفت‌های اخیر در حوزهٔ مکتب طب ایرانی به جامعهٔ علمی و صنعتی کشور بود.

ریاست این کنگره را دکتر روشنک مکبری‌نژاد، رئیس هیئت‌مدیرهٔ دورهٔ پنجم انجمن علمی طب سنتی ایران و سمت دبیر علمی آن را دکتر حسین رضایی‌زاده عهده‌دار بودند و دکتر آزاده زارعی دبیر اجرایی این کنگره بود. پس از برگزاری جلسات متعدد با حضور اعضای هیئت‌رئیسهٔ کنگره و اعضای کمیتهٔ علمی، محورهای کنگره به شرح زیر اعلام شد:

- پزشکی مبتنی بر سبک زندگی، طب پیشگیری و فردمحور؛
- غذا، تغذیه، غذاداروها و آشپزی طبی؛
- فرآورده‌های سنتی، گیاهی و طبیعی؛
- ماساژ و تکنیک‌های دستی؛
- هوش مصنوعی و توسعهٔ طب ایرانی؛
- پزشکی سامانه‌ها و پزشکی یکپارچه.

مشارکت جامعهٔ علمی در ارسال خلاصهٔ مقالات به اولین کنگرهٔ طب ایرانی چشمگیر بود، به‌طوری‌که تعداد ۳۹۰ خلاصه‌مقاله به دبیرخانهٔ کنگره ارسال شد که غیر از رشتهٔ طب و داروسازی سنتی، سایر رشته‌های علوم پزشکی و غیر علوم پزشکی نیز در ارسال خلاصه‌مقاله مشارکت داشتند که در جدول شمارهٔ ۱ رشته‌ها به تفکیک و با تعدادشان مشخص شده است.

* فرد مسئول مکاتبات: drzarei.azadeh@sina.tums.ac.ir

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-09-04]

[DOI: 10.22034/15.2.6]

جدول۱. رشته و تعداد مشارکت‌کنندگان در ارسال خلاصه‌مقاله به اولین کنگرهٔ طب ایرانی

	خلاصهٔ مقالات	تعداد		خلاصهٔ مقالات	تعداد
۱	طب سنتی ایرانی	۱۲۱	٤۱	اخلاق پزشکی	۱
۲	طب ایرانی و مکمل	۲	٤۲	آموزش پزشکی	۱
۳	پزشکی پارسی	۱	**٤۳**	**آموزش پرستاری**	**۱**
٤	تخصص کودکان	۱۹	٤٤	مراقبت‌های ویژهٔ پرستاری	۱
٥	تاریخ علوم پزشکی	۱٥	٤٥	بهداشت خانواده	۱
٦	تاریخ پزشکی	۱	٤٦	بهداشت عمومی	۱
۷	داروسازی سنتی	۱۳	٤۷	بهداشت و ایمنی مواد غذایی	۱
۸	پرستاری بیماری‌های داخلی-جراحی	۱۳	٤۸	علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی	۱
۹	مامایی	۹	٤۹	سم‌شناسی	۱
۱۰	داروسازی	٦	٥۰	سیستماتیک گیاهی	۱
۱۱	علوم تشریحی	٥	٥۱	گیاهان دارویی	۱
۱۲	تغذیه	٤	٥۲	بیماری شناسی گیاهی	۱
۱۳	تکنولوژی اتاق عمل	٤	٥۳	فیتوشیمی	۱
۱٤	هوشبری	٤	٥٤	فارماسیوتیکس	۱
۱٥	بهداشت باروری	۳	٥٥	بیوشیمی بالینی	۱
۱٦	انگل‌شناسی	۳	٥٦	بیولوژی و کنترل ناقلین بیماری‌ها	۱
۱۷	فارماکوگنوزی	۳	٥۷	بیولوژی تولیدمثل	۱
۱۸	فارماکولوژی	۳	٥۸	رادیولوژی و حفاظت پرتویی	۱
۱۹	فیزیولوژی	۳	٥۹	زیست‌شناسی تکوینی	۱
۲۰	پرستاری مراقبت‌های ویژه	۳	٦۰	زیست‌شناسی سلولی و مولکولی	۱
۲۱	پرستاری سالمندی	۲	٦۱	زیست‌شناسی-علوم گیاهی	۱
۲۲	فیزیولوژی ورزشی و تندرستی	۲	٦۲	پاتولوژی	۱
۲۳	بیوتکنولوژی	۲	٦۳	حشره‌شناسی پزشکی	۱
۲٤	مهندسی بهداشت محیط	۲	٦٤	جانورشناسی	۱
۲٥	هوش مصنوعی	۲	٦٥	دامپزشکی	۱
۲٦	مهندسی بافت	۱	٦٦	ناتروپاتی	۱
۲۷	مدیریت خدمات بهداشتی درمانی	۲	٦۷	آناتومی	۱
۲۸	آموزش بهداشت و ارتقای سلامت	۲	٦۸	رشد حرکتی	۱
۲۹	فناوری اطلاعات سلامت (HIT)	۲	٦۹	روان پرستاری	۱
۳۰	فناوری اطلاعات	۱	۷۰	روان‌پزشکی	۱
۳۱	فلسفهٔ سینوی	۱	۷۱	سلامت الکترونیک	۱
۳۲	طب چینی	۱	۷۲	سلامت دهان و دندان‌پزشکی اجتماعی	۱
۳۳	طب سوزنی	۱	۷۳	سلامت سالمندی	۱
۳٤	نورولوژی-هومیوپاتی	۱	۷٤	شیمی	۱
۳٥	دندان‌پزشکی	۱	۷٥	علوم قرآن و حدیث	۱
۳٦	پزشکی عمومی	۱	۷٦	علوم قرانی	۱
۳۷	آمارزیستی	۱	۷۷	مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی	۱
۳۸	اپیدمیولوژی	۱	۷۸	مطالعات آمریکا	۱
۳۹	اتاق عمل	۱	۷۹	زبان و ادبیات فارسی	۱
٤۰	نانوفناوری پزشکی	۱			

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-09-04]

[DOI: 10.22034/15.2.6]

از تعداد ۳۹۰ خلاصه‌مقالهٔ ارسالی بر طبق داوری انجام‌شده در کمیتهٔ علمی کنگره، ۱۰٦ مقاله مردود و ۲۸٤ خلاصه‌مقاله پذیرش شد که ۲۵۱ خلاصه‌مقاله به‌عنوان پوستر و ۳۳ خلاصه‌مقاله به‌عنوان سخنرانی انتخاب شدند. طبق هماهنگی انجام‌شده و پس از داوری مجدد، از بین ۲۸٤ خلاصه‌مقالهٔ پذیرش‌شده، حدود ۱۷۰ خلاصه‌مقاله در ویژه‌نامهٔ مجلهٔ Traditional and Integrative Medicine Journal (مجلهٔ دانشکدهٔ طب سنتی دانشگاه علوم پزشکی تهران با نمایهٔ اسکوپوس) چاپ شدند.

با همکاری دانشگاه علوم پزشکی بابل، برای اعضای هیئت‌علمی شرکت‌کننده در کنگره امتیاز فرهنگی اخذ شد. همچنین برای رشته‌های مختلف پزشکی از طرف آموزش مداوم وزارت بهداشت امتیاز بازآموزی در نظر گرفته شد. جهت ثبت امتیاز بازآموزی تعداد ۷۸۲ نفر از رشته‌های مختلف در سامانهٔ آموزش مداوم وزارت بهداشت ثبت‌نام کرده بودند که گزارش رشته‌های شرکت‌کنندگان به تفکیک در جدول شمارهٔ ۲ آمده است.

جدول۲. رشته‌های ثبت‌نام‌کنندگان آموزش مداوم در اولین کنگرهٔ طب ایرانی

رشته‌های ثبت‌نام‌کنندگان آموزش مداوم	تعداد ۷۸۲
پزشک عمومی	۳۰۳
داروسازی عمومی	۲۰۵
طب سنتی	۱۳۰
علوم تغذیه	۳٤
مامایی	۱٤
روان‌پزشکی	۱۳
داروسازی سنتی	۱۱
پرستاری	۱۱
پزشک عمومی شاغل در طرح پزشک خانواده	۱۰
بیماری‌های داخلی	۷
بیماری‌های کودکان	۵
فارماکوگنوزی	٤
بیماری‌های مغز و اعصاب	۲
تاریخ علوم پزشکی	۲
پزشکی ورزشی	۱

قبل از مراسم افتتاحیه، ساعت هشت صبح روز اول ۹ خرداد ۱٤۰۳، دو استاد پیشکسوت جناب آقای دکتر محسن ناصری با موضوع «درمان‌های ساده در بیماری‌های شایع» و سرکار خانم دکتر فرزانه غفاری با موضوع «*معالجات بقراطیه* ابوالحسن طبری» به ایراد سخنرانی علمی پرداختند. سپس ساعت ۱۰ صبح همان روز، افتتاحیهٔ کنگره با تلاوت آیاتی از کلام‌الله مجید و سرود جمهوری اسلامی ایران و قرائت پیام ارسالی وزیر محترم بهداشت و درمان وقت، جناب آقای دکتر بهرام عین‌اللهی، به کنگره و با حضور مسئولان بهداشتی و درمانی کشور آغاز شد.

سخنرانان افتتاحیهٔ کنگره در صبح روز اول به شرح زیر بودند:

۱. دکتر روشنک مکبری‌نژاد: رئیس کنگره و رئیس انجمن علمی طب سنتی ایران؛

۲. دکتر نفیسه حسینی یکتا: مدیرکل دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی؛

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-09-04]

[DOI: 10.22034/15.2.6]

۳. دکتر عباس علی‌پور: رئیس مرکز مدیریت شبکهٔ معاونت بهداشتی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی؛

٤. دکتر فاطمه محمدبیگی: عضو کمیسیون بهداشت مجلس شورای اسلامی و نایب‌رئیس فراکسیون طب سنتی مجلس شورای اسلامی؛

۵. دکتر محمدعلی محققی: معاون علمی فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران؛

٦. دکتر محمد رئیس‌زاده: رئیس سازمان نظام پزشکی کشور؛

۷. دکتر علیرضا زالی: رئیس دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی.

به‌منظور مشارکت بیشتر و با توجه به این‌که این کنگره اولین کنگرهٔ تخصصی طب ایرانی بود، سخنرانی‌ها فقط در یک سالن و در ۷ پنل تخصصی برنامه‌ریزی و انجام شد. همچنین در این کنگرهٔ سه‌روزه، ١٤ کارگاه تخصصی در دو سالن هم‌زمان از بعدازظهر روز اول برگزار گردید که تعداد ۷۵۰ نفر در این ١٤ کارگاه تخصصی شرکت کردند. تعداد تردد ورود و خروج با دستگاه در کل سه روز ۳۵۲۰ نفر و تعداد شرکت‌کنندگان روزانه بیش از ۱۰۰۰ نفر گزارش شدند که غیر از متخصصان طب ایرانی و داروسازی سنتی، سایر رشته‌های علوم پزشکی را نیز شامل می‌شد. گفتنی است در حال حاضر (در سال ١٤۰۳) تعداد دانش‌آموختگان و دانشجویان رشتهٔ طب ایرانی و داروسازی سنتی فقط حدود ۱۰۰۰ نفر است.

در این کنگره برخی پنل‌ها مانند پنل مرتبط با تغذیه بسیار مورد توجه قرار گرفت. در این پنل به نوتریژنومیکس (Nutrigenomics)، تغذیهٔ فردی در طب رایج و مطابقت آن با تغذیه و مزاج، همچنین اهمیت غذا در درمان و آشپزی طبی (Culinary Medicine) پرداخته شد. موضوع جالب توجه دیگر، پنل مرتبط با موسیقی و پوشاک از دیدگاه طب ایرانی بود که دیدگاه نو و جدیدی را مطرح کرد و سخنرانان این پنل، ارتباط مزاج با انواع آواها را به‌صورت عملی و از طریق پرسشنامهٔ آنلاین ارزیابی کردند و نتیجهٔ آن را به‌صورت نمودار به نمایش گذاشتند که بسیار مورد توجه مخاطبان قرار گرفت. پنل دیگری که با سایر پنل‌ها متفاوت بود در رابطه با همگرایی طب سنتی ایرانی با طب رایج بود که در آن عناوین مرتبط با طب تلفیقی یا طب یکپارچه (Integrative Medicine) در حیطه‌های روان‌پزشکی، علوم اعصاب، اطفال و چشم‌پزشکی، به‌صورت تخصصی بررسی شد. نکتهٔ قابل‌ملاحظه این بود که سخنرانان این پنل متخصصانی بودند که دو تخصص داشتند؛ یکی تخصص طب ایرانی و دیگری تخصص سایر رشته‌های پزشکی مانند چشم‌پزشکی، روان‌پزشکی، اطفال یا علوم اعصاب.

با توجه به کل‌نگربودن مکتب طب سنتی ایرانی، کنگرهٔ طب ایرانی فراتر از یک کنگرهٔ تخصصی پزشکی بود به‌طوری‌که سخنرانان مدعو کنگره از رشته‌های مختلف علوم تجربی، علوم ریاضی و علوم انسانی حضور داشتند. امروزه کل‌نگری نه‌تنها در طب، بلکه در سایر علوم نیز مورد توجه قرار گرفته است به‌طوری‌که Systems Medicine (پزشکی سامانه‌ها) و فراتر از آن Systems Science مطرح و مورد مداقه و گفت‌وگو می‌باشد و آقای دکتر مهدی گلشنی، چهرهٔ ماندگار فیزیک و آقای دکتر جمالی، دکتری رشتهٔ فیزیک، به‌طور مبسوط در این رابطه به بحث و گفت‌وگو پرداختند.

برخی از استادان پیشکسوت و سخنرانان شاخص رشته‌های علوم ریاضی و علوم انسانی و ... که در این کنگره حضور داشتند عبارت بودند از:

- آقای دکتر مهدی گلشنی: چهرهٔ ماندگار فیزیک، فیزیکدان و نظریه‌پرداز ایرانی و استاد بازنشستهٔ دانشگاه صنعتی شریف؛
- آقای دکتر حمیدرضا ربیعی: برگزیدهٔ جشنواره فناوری اطلاعات کشور و مدیر مرکز فناوری اطلاعات دانشگاه شریف؛
- آقای دکتر محمد جمالی: فیزیکدان، نظریه‌پرداز و رئیس گروه فلسفه و علوم بنیادی دانشگاه شیراز؛
- آقای روح‌الله کاظمی‌زاده: رئیس اسبق کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان؛
- خانم دکتر بیتا مسگرپور: معاون مرکز کاکرین ایران؛
- آقای دکتر عباس کبریایی‌زاده: رئیس هیئت‌مدیرهٔ سندیکای تولیدکنندگان مکمل‌های رژیمی غذایی ایران.

اولین کنگرهٔ طب ایرانی علی‌رغم برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده برای بین‌المللی‌کردن کنگره و با وجود ارتباطات و تعاملات

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-09-04]

[DOI: 10.22034/15.2.6]

برون‌مرزی فراوانی که استادان این رشته با سایر کشورها در حیطه‌های مرتبط با طب مکمل، طب سنتی و گیاهان دارویی دارند به‌علت بی‌ثباتی‌های اجتماعی و سیاسی به‌صورت ملی برگزار شد.

با توجه به اهمیت انعکاس خبری برگزاری اولین کنگرهٔ ملی طب ایرانی، اخبار مربوط به کنگره از چند ماه قبل تا روز کنگره به‌صورت وسیع منتشر شد و پوشش خبری کنگره در صداوسیما، شبکه‌های اجتماعی، روزنامه‌ها و خبرگزاری‌ها منعکس گردید. همچنین روابط عمومی دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت نیز در این مدت در حیطهٔ اطلاع‌رسانی‌های مربوط به کنگره همکاری نزدیکی با انجمن علمی طب سنتی داشتند.

در نمایشگاه جنبی این کنگره، شرکت‌های گیاهان دارویی و داروهای گیاهی، فراورده‌های غذایی و تغذیهٔ سالم، تجهیزات پزشکی مرتبط با طب مکمل و طب سنتی و انتشارات مرتبط به طب ایرانی حضور به هم رساندند که مورد استقبال بسیاری قرار گرفت و رضایت شرکت‌های مذکور را نیز به دنبال داشت.

در انتهای روز سوم کنگره دبیر علمی کنگره، بیانیهٔ پایانی را قرائت و ضمن اعلام گزارش اجمالی از مباحث علمی کنگره از حضور فعال همهٔ همکاران و سخنرانان قدردانی کرد و پایان‌بخش کنگره، عکس دسته‌جمعی بیش از ۲۰۰ نفر از متخصصان به‌عنوان یادگاری به‌یادماندنی از اولین کنگرهٔ طب ایرانی بود.

برخی چالش‌ها و مشکلات برگزاری اولین کنگرهٔ طب ایرانی به شرح زیر است:

۱- نبود بودجه و درآمد ثابت و پایدار در انجمن و هزینهٔ گزاف برگزاری کنگره؛

۲- تعداد کم کارشناسان انجمن؛

۳- تغییر در برگزاری تاریخ کنگره با توجه به شرایط اجتماعی کشور؛

٤- قابل‌پیش‌بینی‌نبودن مشارکت همکاران و متخصصان؛

٥- قابل‌پیش‌بینی‌نبودن مشارکت شرکت‌ها؛

٦- بی‌ثباتی اجتماعی، فرهنگی، سیاسی کشور؛

۷- مشکلاتی در گرفتن امتیاز بازآموزی؛

۸ – پذیرایی تغذیهٔ سنتی در کنگره؛

۹- تهیهٔ یادبود فاخر؛

۱۰- حضور غیرپزشکان و مدعیان درمانگر.

امید می‌رود برگزاری همایش‌ها و کنگره‌های علمی مرتبط با مکتب طب ایرانی، داروسازی سنتی و تاریخ پزشکی در توسعهٔ روشمند و منطقی مکتب طب ایرانی تأثیرگذار بوده و به امیدبخشی روزافزون افق فراروی جریان دانشگاهی طب ایرانی در راستای ارتقای سلامت عموم مردم بیش از پیش کمک کند.

انجمن علمی طب سنتی ایران در نظر دارد دومین کنگرهٔ طب ایرانی را در تاریخ ۲۱ لغایت ۲۳ آبان‌ماه ۱٤۰٤ در مرکز همایش‌های بین‌المللی رازی در تهران برگزار کند و برای برگزاری پرمایه و باشکوه کنگرهٔ دوم، برنامه‌ریزی دومین کنگره بلافاصله پس از کنگرهٔ اول با جدیت آغاز شد و از پوستر دومین کنگرهٔ طب ایرانی در نشست کشوری «هم‌اندیشی اعضای هیئت‌علمی طب ایرانی، داروسازی سنتی و تاریخ پزشکی» که از ۲ تا ٤ آبان ۱٤۰۳ در مرکز همایش‌های بین‌المللی شهدای سلامت در مشهد مقدس در جوار بارگاه منور رضوی برگزار شد، رونمایی گردید (تصویر۱).

تضاد منافع

این مقاله هیچ تضاد منافعی ندارد.

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-09-04]

[DOI: 10.22034/15.2.6]

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-09-04]

[DOI: 10.22034/15.2.6]